

Primjedbe na predloženu novelu Zakona o državnom sudbenom vijeću (DSV)

Zahvaljujemo na mogućnosti da sudjelujemo u e-Savjetovanju o noveli Zakona o državnom sudbenom vijeću.

Diskrecija i transparentnost u izboru sudaca

1. Prijedlog novele povećava diskreciju DSV-a u izboru sudaca na način da povećava broj bodova koje DSV može dati kandidatu na osnovu intervjua kao i maksimum razlike između bodova izabranog kandidata u odnosu na kandidata koji je po svim osnovama dobio navise bodova. U obrazloženju Ministarstvo navodi da se te promjene predlažu „kako bi se ojačala uloga Vijeća u postupku imenovanja“.

U uvjetima kada javnost ima malo povjerenja u pravosuđe, povećanje diskrecione uloge DSV-a neće doprinijeti tome da se to povjerenje ojača. Predlagač pored toga nije ničim obrazložio zašto je takva promjena potrebna.

Predlažemo da se u svakom slučaju poveća transparentnost u postupku izbora sudaca te da se u tu svrhu novelom propišu slijedeće mjere:

- a. Sve DSV-ove intervjue s kandidatima za sudačke položaje treba trajno učiniti dostupnima javnosti putem video-streaminga i video snimki.*
- b. DSV treba objaviti sve dokumente koji se razmatraju u postupku izbora kandidata za više sudačke položaje, osim onih koji imaju zaštitu povjerljivosti.*
- c. DSV treba ostaviti rok u kojem odvjetničke komore, tužilaštva, akademske institucije i ustanove civilnoga društva mogu dati mišljenje o kandidatima za više sudačke položaje prije izbora, te objaviti ta mišljenja na svojoj web-stranici.*

Stegovne mjere protiv sudaca

2. Ministarstvo predlaže uvođenje stegovne mjere protiv suca „ako bez opravdanog razloga uslijed nepoduzimanja postupovnih radnji u sudskom predmetu nastupi zastara.“.

Do zastare najčešće dolazi zbog kumulativnog efekta djelovanja više sudaca, pa zato ovakva formulacija neće pružiti šansu poduzimanja stegovnih mjera protiv odgovornih sudaca. Predlažemo stoga da:

- a. Se formulacija promijeni dodavanjem riječi „značajno doprinese nastupanju zastare.“*
- b. Se doda odredba da u svim slučajevima nastupanja zastare kod kaznenih dijela sa zaprečenom kaznom iznad 5 godine, nadležni sud mora načiniti izvještaj o uzrocima nastupanja zastare, ocijeniti da li postoje osnove za stegovnu odgovornost sudaca, te taj izvještaj poslati Predsjedniku VSRH te nadležnom ministru, koji na osnovu toga mogu donijeti odluku u pokretanju stegovnih postupaka. Nakon što se stekne iskustvo s primjenom ove odredbe, njena primjena se može proširiti na sva kaznena djela koje završe u zastari.*

Javnost stegovnih postupaka

3. U stegovnim postupcima protiv sudaca načelno se primjenjuju procesna pravila kaznenoga postupka, no istodobno je Poslovníkom DSV-a određeno da su sjednice DSV-a na kojima se raspravlja

o stegovnim postupcima zatvorene za javnost (osim ako sudac protiv kojeg se postupak vodi ne zatraži da sjednica bude javna). DSV objavljuje samo vrlo šture informacije o stegovnim postupcima, a internetske stranice DSV-a ne sadrže sustavne podatke o pokrenutim stegovnim postupcima, razlozima njihova pokretanja te trajanju tih postupaka i ishodu postupaka.

Radi jačanja transparentnosti stegovnih postupaka, predlažemo da novela uvede obavezu javnosti u provođenju postupaka, osim možda u njihovim najranijim fazama. Zatim, predlažemo da novela obaveže DSV da u godišnjem izvještaju navede detaljnu statistiku i sažetke svih odluka u stegovnim postupcima.

Izbor članova DSV-a

3. Predložena novela ne rješava ozbiljni deficit demokratičnosti i transparentnosti u postupku izbora članova DSV-a. Sadašnji zakon dopušta da bude do 6 kandidata na listi za 2 člana iz redova Vrhovnog suda, do 15 kandidata na svakoj od 3 liste iz redova sudaca županijskih sudova, na kojima se bira po jedan član, te 15 kandidata na listama za kandidate iz specijaliziranih i prvostupanjskih sudova, na kojima se također bira po jedan član.

Za ulazak na listu kandidatu je dovoljno da se kandidat prijavi, bez da mora obrazložiti razloge i ciljeve za svoju kandidaturu. Zakon ne definira kako se određuje lista kandidata ako se javi više kandidata od dopuštenog broja, no određuje da da je za izbor dovoljna relativna većina u jednom krugu glasanja. Drugi krug glasanja se provodi samo ako su dva kandidata dobila jednaki broj glasova.

Na izborima u 2015. god. kandidati su utvrđeni po izbornim jedinicama, no za tako utvrđene kandidate glasali svi suci. Nakon izbora objavljeni su podaci o broju glasova za svakog izabranog kandidata. Niti jedan izabrani kandidat nije podržala apsolutna većina sudaca, pa je tako jedan kandidat izabran sa samo 387 glasova, od ukupno nekih 1800 sudaca u to vrijeme, a kandidat s najvećim brojem je dobio manje od polovice, samo 678 glasova. Nije objavljen broj sudaca koji su pristupili glasanju, niti koliko je bilo kandidata za pojedino mjesto, te kako su određeni kandidati ako ih je bilo više od zakonom dopuštenog najvećeg broja.

Nakon izmjene Zakona u 2018, na zadnjim izborima suci su mogli glasati samo za kandidate u svojoj izornoj jedinici. Nakon izbora nije na način dostupan javnosti objavljeno koliko je bilo kandidata u svakoj grupi sudova, kako je utvrđena lista u izornoj jedinici ako se javio veći broj kandidata od onog dopuštenog zakonom, koliko je sudaca glasalo u svakoj izornoj jedinici niti koliko su izabrani kandidati dobili glasova. Objavljena ja samo lista izabranih kandidata.

S tako velikim brojem dozvoljenih kandidata te jednim krugom glasanja, izbori se mogu dobiti s vrlo malim brojem glasova u odnosu na broj glasača. Teoretski, kod 15 kandidata pobjednik se može postati i sa samo 7% dobivenih glasova. Takav sistem s velikim brojem kandidata i izborom na bazi relativne većine lako pogoduje povezanim grupama koje mogu postići da njihov kandidat bude izabran makar je dobio vrlo mali broj od ukupni glasova. Također, sucima na višim položajima sistem daje vrlo neproporcionalni utjecaj na izbor članova DSV-a: Tako nekih 40-tak sudaca Vrhovnog suda bira dva člana DSV-a, a tisuću sudaca općinskih sudova jednog.

Ovakav način izbora članova najvažnijeg tijela sudbene vlasti po našem mišljenju ne zadovoljava osnovne principe demokratičnosti i transparentnosti. Stoga predlažemo slijedeće:

a. *S ciljem povećanja transparentnosti novela treba uvesti obavezu za svakoga kandidata za članstvo u DSV-u da kod kandidiranja podnese izjavu o tome zašto se kandidira, te priloži svoj CV*

b. Kao i kod izbora za više sudačke pozicije, zakon treba predvidjeti da svi dokumenti kandidata podneseni za izbor trebaju biti objavljeni na web-stranici.

c. Procedura izbora treba predvidjeti mogućnost da odvjetnici, odvjetničke komore, akademske institucije te organizacije civilnoga društva mogu dati svoju ocjenu kandidata, koje će također biti objavljene na web-stranici Vrhovnoga suda prije svakoga kruga glasanja.

d. Za izbore u svim izbornim jedinicama treba predvidjeti preferencijalno glasanje, ili barem dva kruga glasanja.

e. S ciljem demokratizacije izbora treba ponovno uvesti sustav glasanja koji se primjenjivao do zakonskih promjena u 2018, do kada su svi suci glasali za kandidate iz svih grupa sudova, s time da se uvede preferencijalno glasanje ili glasanje u dva kruga.

f. Svi dokumenti u izbornom procesu u svim sudovima moraju biti objavljeni na web stranici Vrhovnog suda.

Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo

26.4.2022.